

Netopirji v mestu! Spoznajmo jih!

Jasmina Kotnik

Nočno življenje netopirjev v mestni občini Maribor (v nadaljevanju MOM) je vsako leto manj skrito našim očem, saj vsebine manjših projektov s skupnim imenom Netopirji v mestu! razkrivajo z vsako aktivnostjo nekaj novega, nekaj kar nam še ni bilo poznano. Vsebine, ki jih člani društva izvajamo, so tako terenske kot izobraževalne narave. Zainteresiranost posameznikov, ki se naših dogodkov udeležijo, nas vedno znova navduši. Nabralo se je že kar nekaj povratnikov, na kar smo nadvse ponosni. Z gotovostjo lahko tudi trdimo, da nam nikoli ni dolgčas, saj najmlajši udeleženci vedno znova izumijo kaj novega in smešnega. Ob slovesu pa se ne sliši le "adijo" ali "lahko noč", temveč tudi "se vidimo naslednjič".

Tako kot v preteklih letih so tudi v letošnjem projektu netopirji ob izvajanju izobraževalnih dogodkov dobro sodelovali, ob izvajanju mreženj pa so se odeli s sramežljivostjo, kar kažejo rezultati mreženj, predstavljeni v Tabeli 1.

Pa kar preidimo na kratko predstavitev vsebin projekta, ki sicer v ospredje postavljajo netopirje, hkrati pa izobražujejo udeležence dogodkov o pomenu in ohranjanju vsega živega.

SLIKA 9. Obeležitev MNN ob Miyawaki gozdičku (foto: a) Jasmina Kotnik, b) in c) Monika podgorelec).

Obležitev Mednarodne noči netopirjev na že dobro poznanih lokacijah znotraj MOM

Na petkovo popoldne, 30. 8. 2024, se nas je skoraj 40 zbralo ob **Miyawaki gozdičku**. Najprej smo seveda preverili ali se kdo skriva v netopirnicah, ki smo jih leta 2021 namestili v gozdičku. Žal so bile tudi tokrat nezasedene. Očistili smo še nameščene gnezdilnice in ugotovili, da sta v dveh izmed treh gnezdilnic letos gnezдили sinici, mogoče veliki sinici (*Parus major*) ali plavčka (*Cyanistes caeruleus*). Klemen Kamenik iz Iniciative Mestni zbor nam je predstavil koncept Miyawaki gozdička, Matjaž Premzl (DOPPS) pa je pojasnil, zakaj je potrebno redno čistiti gnezdilnice pred novo gnezditveno sezono. Tik pred sončnim zahodom smo si ogledali netopirsko fotografsko razstavo, spoznali zanimivosti o teh sesalcih in se ob prvih opaženih prhutajočih netopirjih z ultrazvočnimi detektorji v rokah odpravili na sprehod skozi Magdalenski park. Ugotovili smo, da se v parku prehranjuje več prhutajočih živali. Prepričani smo, da se je ob našem sprehodu skozi park za žuželkami podil Nathusijev (*Pipistrellus nathusii*) ali belorobi netopir (*P. kuhlii*). Da bi pa lahko z zagotovostjo potrdili, za katero vrsto je šlo, bo potrebno v prihodnje klice tudi posneti in analizirati sonograme. Tudi ob Miyawaki gozdičku se je prehranjeval netopir iz rodu malih netopirjev – Nathusijev ali belorobi netopir.

V Zrkovcih, ob reki Dravi, smo se zbrali mesec kasneje (22. 9. 2024). Petnajstglavi množici smo najprej sredi travnika predstavili netopirje ob fotografijah, nakar smo si ogledali nameščene netopirnice, postavili mreže ob obrežnem rastju reke Drave ter poprijeli za ultrazvočne detektorje. Ob mraku so nad našimi glavami preletavali navadni mračniki (*Nyctalus noctula*) in Nathusijevi ali belorobi netopirji. Postavljene mreže pa na ta večer niso služile svojemu namenu.

V sodelovanju z go. Simono Lobnik in njenimi učenci z OŠ Limbuš smo MNN po večkratni odpovedi dogodka zaradi dežja uspešno obležili šele 1. 10. na desnem bregu reke Drave v Limbušu. Zbrani (23 učencev, tri učiteljice, štiri izvajalke aktivnosti) ob reki smo že pred sončnim zahodom pričeli s popisovanjem navadnih mračnikov po protokolu *Koliko mračnikov je na nebu?* in s prestrezanjem njihovih ehelokacijskih klicev. Seveda smo postavili tudi mreže, si ogledali fotografije netopirjev, obročke, gvano, okostje itd. Ob popolnem mraku smo z detektorji zaznali še drugo, manjšo netopirsko vrsto. Ali smo prestrezali ehelokacijske klice Nathusijevega ali belorobega netopirja, pa ne vemo. Za konec smo se zvrstili tik ob reki, tako da so se naši čevlji že dotikali vode. Tik nad vodno gladino smo v snopu svetlobe ročne svetilke opazovali preletavanje večih obvodnih netopirjev (*M. daubetonii*). Ob pozornem opazovanju vedenja netopirjev ter poslušanju prestreženih ehelokacijskih klicev smo ugotovili, da se živali tukaj prehranjujejo. Zaželeli smo jim dober tek in odprhotali nazaj proti šoli, kjer so učence že čakali starši.

Obležitev svetovnega dne varstva živali

Otroci, ki obiskujejo **Vrtec Tezno**, netopirje zelo dobro poznajo, za kar so zaslužne vzgojiteljice in vzgojitelji vrtca. Tokrat smo se z veseljem odzvali na povabilo ge. Tine Zajšek (enota Lupinica) in 3. 10. 2024 skupaj s petnajstimi predšolskimi nadobudneži

s pantomimo uprizorili netopirjev dan ob svetovnem dnevu varstva živali. Seveda smo pregledali in potipali vso netopirsko terensko opremo, preposlušali vse mogoče ehologijske zvoke, zaplesali na njihov ritem in za konec te živali tudi narisali.

V sodelovanju z go. Duško Junger z **OŠ CSG Maribor** smo 7. 10. 2024 v notranjih prostorih šole sedemindvajsetim nadobudnim sedmošolcem predstavili netopirje in njihovo varstvo s pomočjo prezentacije. Ker se pa nismo želeli dolgočasiti, smo si na vsake toliko vzeli trenutek ali dva ter s pantomimo posnemali prhutajoče netopirje, pretipali mreže za lov netopirjev, potežkali netopirske obročke, zdrobili gvano med prsti ter s tehtanjem predmetov ugotavljali kako velike in težke so te živali.

Sredi oktobra pa smo svetovni dan varstva živali na pobudo ge. Sergeje Gabor obeležili s sprehodom skozi stražunski gozd z otroci, straši in vzgojiteljicami **vrta CSG Maribor**. Stoglava množica je v gozdu spoznala netopirja Boromirja in njegov gozdni dom. In kaj vse smo počeli? Spoznavali netopirje s pomočjo fotografij, s pantomimo uprizorili netopirjev dan, brskali pod kupi listja in iskali talne nevretenčarje, skakljali kot žabice, oponašali ptice, malicali sredi gozda, objemali drevesa, poslušali ehologijske klice netopirjev, izdelovali stražunske ogrlice, posedali v gozdni učilnici, zapeli pesmico in se za konec posladkali s piškoti v obliki netopirskih silhuet.

SLIKA 10. Obeležitev svetovnega dne varstva živali z vrtcem CSG Maribor (foto: Jasmina Kotnik).

Vse živo v Stražunu

Tudi letos smo na prvo oktobrsko soboto izvedli dogodek Vse živo v Stražunu. Tokrat je Stražunski gozd po gozdni učni poti netopirja Boromirja igrivo raziskovalo vsaj 130 udeležencev in (so)organizatorjev. Več o potepanju po stražunskem gozdu pa predstavlja Monika v svojem prispevku (str. 21).

Pregledi netopirnic

Netopirnice, ki so bile nameščene v l. 2021 v sklopu takratnega MOM projekta, o katerem si lahko več preberete v takrat izdanem Glej, netopir!-ju (Kotnik in Podgorelec 2021), smo v letu 2024 pregledali dvakrat ter jih tudi očistili. Pregleda netopirnic nista bila nič kaj navdušujoča, saj so bile le-te prazne ali pa so v njih domovali sršeni ali ose. Le v eni lesobetonski netopirnici (z oznako SDPVN-MOM-21-LS1), ki je postavljena

v Zrkovcih, smo v času oktobrskega pregleda po odstranitvi ptičjega gnezda na dnu netopirnice opazili netopirsko gvano. Sklepamo lahko, da so netopirji predvidoma enkrat v obdobju med jesenjo 2023 in pomladjo 2024 to netopirnico zasedli. Glede na količino netopirskega gvana so živali izbrale to netopirnico za svoj dom za daljše časovno obdobje ali pa jih je netopirnico zasedlo mnogo za kratek čas.

SLIKA 11. Pregled in čiščenje netopirnic ter gnezdilnic (foto: a) in b) Monika Podgorelec, c) Polona Brezovšek).

Popis vrst netopirjev z metodo mreženja

Med junijem in oktobrom smo izvedli osem mreženj znotraj MOM. Netopirjev v večinskem deležu mreže niso niti najmanj zanimale, so pa nas zato v njih presenetile druge živali, kot so rogači (*Lucanus cervus*), zelenonogi martinec (*Tringa nebularia*), črtasti medvedki (*Euplagia quadripunctaria*) in cikovt (*Turdus philomelos*). Seveda smo ob mreženjih spremljali netopirsko aktivnost tudi s heterodinimi ultrazvočnimi detektorji in če je bilo mogoče, določili netopirske vrste. Potrebno pa je poudariti, da eholokacijskih klicev nismo snemali in analizirali sonogramov. Ker pa so nas netopirce občasno spremljali ptičarji, smo si dovolili zapisati na mestih mreženj prisotne oziroma opažene ali slišane ptice. Rezultate terenskih večerov podajamo v Tabeli 1.

SLIKA 12. Rezultati mreženja v Zrkovcih (20. 6. 2024) - tokrat v vrečkah na izpust niso čakali netopirji, temveč osem rogačev (*Lucanus cervus*), vsi samci (foto: Katja Berden).

TABELA 1. Zbir podatkov o vrstah v letu 2024 znotraj MOM:

Tak - terenska aktivnost, MR - izvedba mreženja, ECHO – poslušanje z heterodinimi ultrazvočnimi detektorji, O/S – opaženo/slišano, VŽ – opaženih več živali med poslušanjem z UZ detektorji, BP - brez podatka.

DATUM	LOKACIJA	TAK.	MIKROLOKACIJA	VRSTA ALI TAKSONI NETOPIRJEV
20.6.2024	Zrkovci	MR	E: 554429/ N: 156889	rogač (<i>Lucanus cervus</i>), 8 živali
		ECHO	desni breg reke Drave, 60 m od brežine Drave,	belorobi ali Nathusijev netopir (<i>Pipistrellus kuhlii/nathusii</i> (VŽ)), navadni mračnik (<i>Nyctalus noctula</i>)
		O/S	med travnikom in zaplato drevesne zarasti	veliki detel (<i>Dendrocopos major</i>) mlakarica (<i>Anas platyrhynchos</i>) vodomec (<i>Alcedo atthis</i>) zelena žolna (<i>Picus viridis</i>) kos (<i>Turdus merula</i>) kmečka lastovka (<i>Hirundo rustica</i>) siva vrana (<i>Corvus cornix</i>) sraka (<i>Pica pica</i>) turška grlica (<i>Streptopelia decaocto</i>) ščinkavec (<i>Fringilla coelebs</i>) škorec (<i>Sturnus vulgaris</i>) črnohlavka (<i>Sylvia atricapilla</i>)
		O/S	E: 554520/ N:156752 gozdič pri Premzlavi mlaki	kobilar (<i>Oriolus oriolus</i>) mali detel (<i>Dryobates minor/Dendrocopos minor</i>) vidreki (vidra – <i>Lutra lutra</i>)
7.8.2024	Hrastje / Pekre (cca 1,5 km zahodno od mariborske vzpenjače)	MR	Ribnik Hrastje - med ribniki E: 544701/ N:155694	belorobi netopir (<i>Pipistrellus kuhlii</i>), 10 živali, obvodni netopir (<i>Myotis daubentonii</i>), 1 žival
		ECHO		belorobi ali Nathusijev netopir (<i>Pipistrellus kuhlii/nathusii</i> (VŽ))
		O/S	Ribnik Hrastje - na ribniku E: 544745/ N:155697	mlakarica (<i>Anas platyrhynchos</i>), cca 30 živali kmečka lastovka (<i>Hirundo rustica</i>)
		O/S	Pekrski potok E: 544783 / N:155680	povodni kos (<i>Cinclus cinclus</i>)

DATUM	LOKACIJA	TAK.	MIKROLOKACIJA	VRSTA ALI TAKSONI NETOPIRJEV
8.8.2024	Zg. Radvanje, pod Pohorjem, 350 m JV od vodnega zadrževalnika pri centru Draš	MR	E: 546643/ N: 154858	BP
		ECHO	E: 546643/ N: 154858	Chiroptera
		O/S	E: 546578 / N:155015	sloka (<i>Scolopax rusticola</i>)
9.8.2024	Zgornje Radvanje, pod Pohorjem, 280 m JV od vodnega zadrževalnika pri centru Draš,	MR		cikovt (<i>Turdus philomelos</i>)
		ECHO		BP
		O/S		črtasti medvedek (<i>Euplagia quadripunctaria</i>) – VŽ (min 5 živali)
15.8.2024	Zrkovci, desni breg reke Drave, zatok vzpostavljen v sklopu projekta zaDravo	MR		zelenonogi martinec (<i>Tringa nebularia</i>)
		ECHO		belorobi ali Nathusijev netopir (<i>P. kuhlii/nathusii</i>) navadni mračnik (<i>Nyctalus noctula</i>)
		O/S	Zatok reke Drave E: 554920 / N:154813	vodomec (<i>Alcedo atthis</i>) zelenec (<i>Carduelis chloris</i>) kos (<i>Turdus merula</i>) siva čaplja (<i>Ardea cinerea</i>) zelena žaba (<i>Pelophylax</i> sp.) sekulja (<i>Rana temporaria</i>) paglavci rjavih žab

SLIKA 13. Na mreženju sredi avgusta 2024 na zatoku reke Drave v Zrkovcih sta nas med drugim obiskala zelenonogi martinec (*Tringa nebularia*) in zelena žaba (*Pelophylax* sp.) (foto: a) in c) Jasmina Kotnik, b) Barbara Stupan).

DATUM	LOKACIJA	TAK.	MIKROLOKACIJA	VRSTA ALI TAKSONI NETOPIRJEV
30.8.2024	Miyawaki gozdiček (Ljubljanska ulica 19)	MR	Miyawaki	BP
		ECHO	gozdiček E: 549553/ N: 156902	belorobi ali nathusijev netopir (<i>P. kuhlii</i> / <i>nathusii</i>)
		O/S		navadni modrin (<i>Polyommatus icarus</i>)
	Magdalenski park (Maribor)	ECHO	Magdalenski park E: 549523/ N: 157041	belorobi ali Nathusijev netopir (<i>P. kuhlii</i> / <i>nathusii</i>), VŽ
22.9.2024	Zrkovci	MR	E: 554447/ N: 156919	BP
		ECHO		belorobi ali Nathusijev netopir (<i>P. kuhlii</i> / <i>nathusii</i>), VŽ navadni mračnik (<i>Nyctalus noctula</i>), VŽ
1.10.2024	Limbuš - nabrežje reke Drave - desni breg	ECHO	E: 544122/ N: 158385	navadni mračnik (<i>N. noctula</i>)
			E: 544116 / N: 158393	obvodni netopir (<i>Myotis daubentonii</i>), VŽ
			E: 544111/ N: 158387	belorobi ali Nathusijev netopir (<i>P. kuhlii</i> / <i>nathusii</i>), VŽ
		MR	E: 544111/ N: 158387	BP

SLIKA 14. a) V mreže pri ribniku Hrastje smo 7. 8. 2024 ulovili deset belorobih netopirjev (*Pipistrellus kuhlii*) in enega obvodnega netopirja (*Myotis daubentonii*), b) belorobi netopir (*P. kuhlii*) (foto: Jasmina Kotnik).

SLIKA 15. Na mreženju pod Pohorjem (Zg. Radvanje) so nam pozornost ukradli črtasti medvedki (*Euplagia quadripunctaria*) in cikovt (*Turdus philomelos*) (foto: a) in b) Jasmina Kotnik, c) Barbara Stupan).

SOS netopirofon

Med marcem in oktobrom 2024 smo občanom MOM svetovali in včasih tudi posredovali v raznolikih netopirsko obarvanih situacijah kar preko 20-krat. Tokrat bi izpostavili klic, ki smo ga prejeli 31. 8. 2024, z informacijo, da se na hodniku večstanovanjske stavbe na naslovu Trg svobode 3 (MB) zadržuje kar 30 netopirjev. Netopirji so se tukaj zadrževali že tretji dan in kljub odprtim oknom zvečer niso zapustili hodnika. Posledično smo se 1. 9. 2024 odpravili na teren in potrdili, da so si belorobi netopirji za začasen oziroma prehodni dom izbrali neobičajno mesto. Netopirje smo skrbno in previdno prestavili v transportno škatlo. Zvečer istega dne smo jih skupinsko izpustili nazaj v naravo tik ob Miyawaki gozdičku.

SLIKA 16. SOS klic in izpust netopirjev nazaj v naravo - 30 netopirjev za 30 udeležencev aktivnosti (1. 9. 2024) (foto: Monika Podgorelec).

SLIKA 17. a) Pomoč netopirjem, ki so se več dni zadrževali v stavbi, kjer so se stiskali v več manjših gruclah v kotih pri oknih. Večino netopirjev smo v zgodnjih jutranjih urah prestavili v transporter (foto: Jasmina Kotnik). b) Nekaj živali je zaprhutalo po hodniku, zato smo za njihov ulov raztegnili mrežo, pri čemer nam je aktivno pomagala tudi klicateljica. Netopirji so bili nato uspešno izpuščeni (foto: Monika Podgorelec).

Promocijski material

Za konec še dodajmo, da smo tudi v letošnjem letu pripravili kar nekaj promocijskega materiala. Za dogodek Vse živo v Stražunu smo za nove soustvarjalce dogodka natisnili že utečene stražunske majice. Za najmlajše obiskovalce Stražuna smo pripravili emajlirane lončke s potiskom stražunske tematike. Hkrati smo natisnili netopirske odsevne varnostne nalepke, pripravili inovativna vabila za dogodek MNN ob Miyawaki gozdičku (z informacijami o netopirjih in pobarvanko), pripravili beležke z netopirskim motivom in puloverje.

Se vidimo naslednjič!

Z izobraževalnimi in terenski aktivnostmi smo dosegli preko 350 mladih in še mlajših občank in občanov. Hvala članom društva SDPVN (Katja, Larisa, Lana Monika, Sandra, Tea) in aktivnim nečlanom (Anja, Barbara, Bojan, Polona, Renato, Rok, Suzana, Tamara), s katerimi smo soustvarjali netopirske vsebine, hvala zaposlenim na MOM, ki so z nami aktivno sodelovali in posameznikom, ki z nami delijo čut do narave, vsem sodelujočim društvom in organizacijam na dogodku Vse živo v Stražunu ter na aktivnostih ob Miyawaki gozdičku (članom Iniciative Mestni Zbor), študentski ekipi iz Društva študentov naravoslovja, sodelujočim iz Slovenskega odonatološkega društva ter iz Društva za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije, vzgojiteljicam iz Vrtca Tezno Maribor, Zavodu RS za varstvo narave OE Maribor, učiteljicam OŠ Limbuš ter učiteljicam in učiteljem iz OŠ CSG Maribor, vzgojiteljicam vrtca CSG Maribor, Samotu Jenčiču za ilustracije. **Se vidimo naslednjič!** *Projekt Netopirji v mestu! Spoznajmo jih* je sofinancirala Mestna občina Maribor.